

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮಾವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ನಿಗಮ ನಿಯಮಿತ

(ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಒಂದು ಉದ್ಯಮ)

2ನೇ ಮಹಡಿ, 'ಎಫ್' ಬ್ಲಾಕ್, ಕಾವೇರಿ ಭವನ, ಕೆಂಪೇಗೌಡ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - 560 009 ದೂ: 080-22236837

ಮಾವು ಹಣ್ಣಿನ ನೋಣ(ಲೂಜ)ದ ಬಾಧೆಯ ನಾಮೂಹಿಕ ಸಮಗ್ರ ನಿರ್ವಹಣಾ ಕ್ರಮಗಳು

ಮಾವಿನಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣಿನ ನೋಣದ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಸರಾಸರಿ ಶೇಕಡ 25ರಷ್ಟು ಇಳುವರಿ ನಷ್ಟಗೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲದೇ, ಗುಣಮಟ್ಟ ಹಾನಿಗೊಂಡು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಲೆ ಕುಸಿತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಮಾವು ಬೆಳೆಗಾರರಿಗೆ ಅಪಾರ ನಷ್ಟ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕೀಟವನ್ನು ರೈತರು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಹತೋಟಿ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಂಡರೆ ಮಾತ್ರ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಹಣ್ಣಿನ ನೋಣದ ಹಾನಿ :

- ಬಲಿತ ಕಾಯಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣು ನೋಣಗಳು ತಮ್ಮ ಚೂಪಾದ ಅಂಡಪ್ರಸವಾಂಗದಿಂದ (Ovipositor) ಚುಚ್ಚಿ ಸಿಪ್ಪೆಯ ಒಳಭಾಗದ ತಿರುಳಿನಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 1-4 ಮಿ.ಮೀ. ಆಳದಲ್ಲಿ 6-10 ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಗುಂಪಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತವೆ.
- ತಿರುಳಿನ ಒಳಗೆ ಮೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಮರಿಹುಳುಗಳು ತಿರುಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ (6-8 ದಿನ). ಇದು ಹಣ್ಣಿನ ತಿರುಳು ಕೊಳೆಯಲು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ತದನಂತರ ಭಾಧೆಗೊಂಡ ಹಣ್ಣು/ಕಾಯಿಗಳ ಮೇಲೆ ರಂಧ್ರಗಳು ಕಂಡು ಬಂದು ನಿರೀಕ್ಷೆಗಿಂತ ಮುಂಚೆ ಹಣ್ಣಾಗಿ, ಕೊಳೆತು ಉದುರಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ.

- ಹಣ್ಣಿನ ನೋಣಗಳು ಮರದಲ್ಲಿನ ಕಾಯಿಗಳಿಗೆ ಹಾನಿ ಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೊಯ್ಲಿನ ನಂತರ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಸಾಗಿಸುವಾಗಲೂ ಸಹ ಕಾಯಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮೊಟ್ಟೆ ಇಡುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಕಾಯಿಗಳ ಶೇಖರಣಾ ಅವಧಿ ಕುಂಠಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

- ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಏಪ್ರಿಲ್ ಹಾಗೂ ಮೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಹಾವಳಿ/ಭಾಧೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು, ಬಾಧೆಗೊಂಡ ಹಣ್ಣುಗಳು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಹೊರ ಬಂದ ಮರಿಗಳು ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ (5-10 ಸೆ.ಮೀ ಆಳದಲ್ಲಿ) ಕೋಶಾವಸ್ಥೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಕೋಶಾವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹೊರ ಬಂದ ವಯಸ್ಕ ಕೀಟಗಳು ಹಲವು ತಿಂಗಳು ಬದುಕುತ್ತವೆ.

ಹಾನಿ ಅವಧಿ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಚಕ್ರ :

ಈ ನೋಣವು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವರ್ಷ ಪೂರ್ತಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಇದ್ದು, ಏಪ್ರಿಲ್ ಹಾಗೂ ಮೇ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಹಾವಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಹಲವು ಜೀವನ ಚಕ್ರ ಪೂರೈಸುತ್ತಾ ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಬದುಕುವ ಹಣ್ಣಿನ ನೋಣಕ್ಕೆ ಮೇ-ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅಧಿಕ ಉಷ್ಣ ಮತ್ತು ಆರ್ಧ ವಾತಾವರಣ ಇದರ ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯಕ. ಏಪ್ರಿಲ್ ನಂತರ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೋಶಾವಸ್ಥೆಯಿಂದ ವಯಸ್ಕ ಕೀಟಗಳಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ ಹಲವು ತಿಂಗಳು ಬದುಕಿರುತ್ತವೆ. ಇದೇ ನೋಣಗಳು ಇತರೆ ಹಲವಾರು ಹಣ್ಣಿನ ಬೆಳೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೂಡಾ ಹಾನಿ ಉಂಟು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವರ್ಷ ಪೂರ್ತಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಇದ್ದು, ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲಾ ಒಂದು ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಉಪಸ್ಥಿತಿ ತೋರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಪೂರಕ ವಾತಾವರಣ ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸದ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಗೆ ಅಪಾರ ಹಾನಿ ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ನಿರ್ವಹಣಾ ಕ್ರಮಗಳು :

- 1) **ತೋಟ ನೈರ್ಮಲ್ಯ :** ಹಣ್ಣಿನ ನೋಣದ ಭಾಧೆಯಿಂದ ಹಾನಿಗೊಳಗಾಗಿ ಬಿದ್ದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಆಳವಾದ ಗುಣಿಯಲ್ಲಿ ಹೂತು ನಾಶಪಡಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಈ ನೋಣದ ಸಂತಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.
- 2) **ಮೋಹಕ ಬಲೆಗಳ ಬಳಕೆ :** ಮಿಥೈಲ್ ಯೂಜಿನಾಲ್ ಮೋಹಕ ಬಲೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ಎಕರೆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಕನಿಷ್ಠ 10 ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮರಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಬೇಕು. (ಈ ಮೋಹಕ ಬಲೆಯನ್ನು ಮರದ ಕೊಂಬೆಗೆ ಭೂಮಿಯಿಂದ 2 ಮೀಟರ್ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಬೇಕು.) ಈ ಕ್ರಮದಿಂದ ಶೇಕಡ 90ರಷ್ಟು ಹಣ್ಣಿನ ನೋಣಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಬಹುದು. ಬಲೆಯಲ್ಲಿನ ಮೋಹಕ ಔಷಧಿ ಹೊರಸೂಸುವ ಮರದ ತುಂಡನ್ನು 20-25 ದಿನಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕು. ಈ ಕ್ರಮದಿಂದ ಗಂಡು ಹುಳುಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಬಹುದು. ಸೆರೆಬಿದ್ದ ನೋಣಗಳನ್ನು ತೆರವುಗೊಳಿಸುವುದು.

ಈ ಮೋಹಕ ಬಲೆಗಳು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತವೆ, ಅಲ್ಲದೆ ರೈತರೇ ಸ್ವತಃ ಈ ಮೋಹಕ ಬಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಬಾಟಲು/ಡಬ್ಬೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ (ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ).

- 3) **ಮರದ ಬೊಡ್ಡೆ ಉಪಚಾರ :** ಮೋಹಕ ಬಲೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಮರದ ಬೊಡ್ಡೆ ಉಪಚಾರ ಸಹ ಹಣ್ಣಿನ ನೋಣಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ.

ಈ ಉಪಚಾರದ ವಿವರಗಳು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿವೆ :

- 1 ಲೀಟರ್ ನೀರಿಗೆ 100 ಗ್ರಾಂ ಬೆಲ್ಲ + 50 ಮಿ.ಲೀ. ಪ್ರೋಟೀನ್ ಹೈಡ್ರೋಲೈಸೇಟ್ [(Protein Hydrolysate (Peptone) (CROO1)] ಅಥವಾ ಈಸ್ಟ್ (Yeast extract) (RM 027-500g) + 2.0 ಮಿ.ಲೀ. ಡಿಡಿವಿಪಿ/ಮೆಲಾಥಿಯಾನ್/ಡೆಕಾಮೆಥಿನ್ ಕೀಟನಾಶಕ ಬೆರೆಸಿ, ದ್ರಾವಣವನ್ನು ಮರದ ಬೊಡ್ಡೆಯ ಮೇಲೆ ಭೂಮಿಯಿಂದ 2-3 ಅಡಿ ಎತ್ತರದವರೆಗೆ ಬ್ರಷ್ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬಳಿಯಬೇಕು. ಪ್ರತಿ ಗಿಡಕ್ಕೆ 50-100 ಮಿ.ಲೀ. ದ್ರಾವಣವನ್ನು ಬಳಸಬಹುದು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕಟಾವು ಆಗುವವರೆಗೆ ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಪಾಲಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಗಂಡು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಹಣ್ಣಿನ ನೋಣಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಹತೋಟಿ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.
- ಒಂದು ವೇಳೆ ಪ್ರೋಟೀನ್ ಹೈಡ್ರೋಲೈಸೇಟ್ ಅಥವಾ ಈಸ್ಟ್ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಬದಲಿಗೆ ಸೋಯಾಬೀನ್ ಪೌಡರ್ ಪ್ರತಿ ಲೀಟರ್‌ಗೆ 4-5 ಗ್ರಾಂ ಬಳಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕೀಟನಾಶಕ ಸಿಂಪರಣೆ :

ಡೆಲ್ಟಾ ಮೆಥಿನ್ 1.0 ಮಿ.ಲೀ. ಮತ್ತು ಬೆಲ್ಲ 10 ಗ್ರಾಂ.ನಷ್ಟು ಪ್ರತಿ ಲೀಟರ್ ನೀರಿಗೆ ಬೆರೆಸಿ ಮಾವು ಕೊಯ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಮೂರು ವಾರಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ ಸಿಂಪರಣೆ ಮಾಡುವುದು. ಇದರಿಂದ ಗಂಡು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಹುಳುಗಳೆರಡೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

ಹಣ್ಣಿನ ನೋಣದ ಸಮಗ್ರ ಹತೋಟಿಗೆ ಅಗತ್ಯ ಪೂರಕ ಕ್ರಮಗಳು :

- 1) ಸೂಕ್ತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಟಾವು ಮಾಡುವುದು : ಬಲಿತ ಮಾವಿನ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ತಡಮಾಡದೇ ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡಿ ಮಾಗಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ಹಣ್ಣಿನ ನೋಣದ ಹಾನಿಯನ್ನು ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿಯಂತ್ರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಬಲಿತ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡುವುದು ತಡವಾದರೆ ಹಾನಿ ನಿಶ್ಚಿತ.
- 2) ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡಿದ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಕ್ರೇಟ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಸಾಗಿಸುವಾಗಲೂ ಸಹ ಅವುಗಳನ್ನು ಟಾರ್ಪಲಿನ್ ಹೊದಿಕೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಸಾಗಾಣಿಕೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಸಾಗಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಹಣ್ಣಿನ ನೋಣದ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ.
- 3) ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣಿನ ಕೊಯ್ಲು ಹಂಗಾಮು ಮುಗಿದ ನಂತರ, ಜೂನ್ - ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಮಾವಿನ ತೋಟದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಳುಮೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ನೆಲದಲ್ಲಿನ ಕೋಶಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕೀಟ ಹಂತವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಈ ಉಳುಮೆಯಿಂದ ಕೋಶಗಳು ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಗಳ ಬಾಯಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ.

4) ಹಣ್ಣಿನ ನೋಡದ ಯಶಸ್ವಿ ನಿಯಂತ್ರಣವು ಆಯಾ ಭಾಗದ ಎಲ್ಲ ಮಾವು ಬೆಳೆಗಾರರು ಸಾಮೂಹಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದರ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣ ಎಲ್ಲ ಮಾವು ಬೆಳೆಗಾರರು ಸಮಗ್ರ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೇ, ಉದಾಸೀನ ಮಾಡದೇ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

5) ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ನೈರ್ಮಲ್ಯ : ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಾನಿಗೊಂಡ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಂದರಲ್ಲಿ ಬಿಸಾಡದೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ದೂರದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿ ಹೂತು ಹಾಕುವುದು, ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಇಡುವುದು ಹಾಗೂ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೋಹಕ ಬಲೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು. ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಅಸುಪಾಸಿನ ಮಾವಿನ ತೋಟಗಳಲ್ಲೂ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತ.

ರೈತರೇ ಸ್ವತಃ ಮೋಹಕ ಬಲೆ ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನ :

- ಖಾಲಿ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ನೀರಿನ ಬಾಟಲಿ (ಒಂದು ಲೀಟರ್ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ) ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವುದು.
- ಬಾಟಲಿನ ಬಾಯಿಂದ 3 ರಿಂದ 4 ಇಂಚುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಎರಡು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಎದುರು ಬದರಾಗಿ ಬ್ಲೇಡಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಬಿಸಿ ಮಾಡಿದ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ತಂತಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕೊಳವೆಯಿಂದ 2 ಸೆ.ಮೀ. ಅಳತೆಯ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.
- ಒಂದು ಪ್ಲೈವುಡ್ ತುಂಡನ್ನು 3.0X1.5 X1.0 ಸೆ.ಮೀ ಅಳತೆಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಾಟಲಿನಲ್ಲಿ ನೇತು ಹಾಕಬೇಕು.
- ಈ ಪ್ಲೈವುಡ್ ತುಂಗೆ ಮಿಥೈಲ್ ಯೂಜಿನಾಲ್‌ಹೆ 1 ಮಿ.ಲೀ. ಡೈಕ್ಲೋರಾವಾಸ್ 1 ಮಿ.ಲೀ ನಷ್ಟು ಲೇಪಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತಯಾರಿಸಿದಂತ ಪ್ಲೈವುಡ್ ತುಂಡನ್ನು ದಾರ/ತಂತಿ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬಾಟಲಿನ ರಂಧ್ರಗಳ ನಡುವೆ ಬಾಟಲಿನೊಳಗೆ ಇಳಿಬಿಡಬೇಕು.
- ಈ ರೀತಿ ತಯಾರಾದ ಮೋಹಕ ಬಲೆಯನ್ನು ಮರದಲ್ಲಿ ನೇತು ಹಾಕಬೇಕು.
- ಈ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಮೋಹಕ ಔಷಧಿಯನ್ನು 10 ದಿವಸಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಮೊದಲನೆಯ ಕೊಯ್ಲಿನವರೆಗೂ ಲೇಪಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಸೆರೆಬಿದ್ದ ನೋಣಗಳನ್ನು ತೆರವುಗೊಳಿಸಬೇಕು.

ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಮಿತಿ, ಕ.ರಾ.ಮಾ.ಅ.ಮಾ.ನಿ.ನಿ.

ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ಹತ್ತಿರದ ತಾಲ್ಲೂಕು/ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಲು ಕೋರಿದೆ.

ದೂರವಾಣಿ : 080-22236837 ಇಮೇಲ್ : ksmdmc@gmail.com ವೆಬ್‌ಸೈಟ್ : www.ksmdmcl.org